

৬
গহ্বৰ নাটো গোষ্ঠী প্ৰযোজিত ছয়োখন বাটৰ নাট
ককাইদেউ

কুমণ্ডৰ পাপ
কুলদা কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য অনূদিত গৰ্ডন ক্ৰেগ ৰচিত
জাতীয় নাট্যশালা প্ৰসংগ

এই তিনিৰে স্মৃতিপুত্ৰ

বহু ওছা সম্পাদিত দ্বিতীয়-প্ৰকাশ পদ্ম-প্ৰগতি

বহুৰা

মুদ্রিত
গান্ধী

৪ বিলাস কালী

অন্দি আৰ্টি অব দি থিয়াটাৰ

এড উৰ্ড গৰ্ডন ক্ৰেগ

অনুবাদ : কুলদাকুমাৰ ভট্টাচাৰ্য্য

আদৰ্শ জাতীয় নাট্যশালা প্ৰসংগ

অনুবাদকৰ টোকা : অন্দি আৰ্টি অব দি থিয়াটাৰৰ পৃষ্ঠা সংখ্যা ২৯৬।
তাৰ উপৰি আছে বুডাপেষ্টৰ জাতীয় নাট্যশালাৰ তৎকালীন
পৰিচালক-নাট্যবিশেষজ্ঞ ডঃ আলেকজেণ্ডাৰ হাভেচি ৰচিত পৰিচিতি
আৰু গৰ্ডন ক্ৰেগ ৰচিত কিতাপখনৰ ভূমিকা—যিবোৰৰ প্ৰতিটি
বাক্যৰ অনুবাদ প্ৰয়োজন। শূদীৰ্ঘ এই কিতাপখনৰ অনুবাদ স্বল্প
পৰিসৰৰ আলোচনীত একেবাৰতে উলিউৱা টান—সংক্ষিপ্তকৰণ সহেও।
বিহেতু ক্ৰেগে একো একোটা অধ্যায় ফৰ্মা হিচাপে লিখা নাছিল
সেয়ে একো একোটা অধ্যায়ে স্বল্প পৰিসৰৰ আলোচনীত একে-
বাৰতে উলিউৱা সহজ নহয়।

এই বেলি আমি কিতাপখনৰ দি আৰ্টি অব দি থিয়াটাৰ
অধ্যায়ৰ দ্বিতীয় সংলাপ পৰ্য্যবসৰা কিছু অংশৰ অনুবাদ
আগবঢ়ালো। আদৰ্শ জাতীয় নাট্যশালা প্ৰসংগ শিৰোনামাটো
অনুবাদকৰ।

অসমত জাতীয় নাট্যশালা প্ৰতিষ্ঠিত হৈও নহল। এই
প্ৰসংগত কিছুমান শুই সাৰে থকা আমোলা, শিক্ষাবিদ,
বুদ্ধিজীৱী, নাট্যবিদ আৰু ৰাজনীতিবিদে অজ্ঞতাৰ ভান কৰে
নাইবা বিৰূপ মন্তব্য কৰে। এই আলোচনা তেওঁলোকৰ কাৰণে
আৰু যিসকলে সঁচাকৈ আদৰ্শ নাট্যশালা সম্পৰ্কে জানিবলৈ
বিচাৰে তেওঁলোকৰ কাৰণে আগবঢ়োৱা হ'ল। অৱশ্যে গোটেই
কিতাপখন বিশেষকৈ প্ৰথম সংলাপ আৰু দ্বিতীয় সংলাপ
সম্পূৰ্ণভাৱে অনূদিত হলে কথাবিলাক খুব ভাল দৰে স্পষ্ট
হলহেতেন।

আলচটি লিখা হৈছিল ১৯১০ চনত।

লিখক পৰিচিতি :

এডু উৰ্ড গৰ্ডনক্ৰেগে (কেবল গৰ্ডনক্ৰেগ নামেৰে পৰিচিত)
নাট্য ইতিহাসলৈয়ে জন্ম গ্ৰহণ কৰিছিল। উনৈশ শতিকাৰ বিখ্যাত
বৃটিছ অভিনেত্ৰী এলেন টেবী আছিল তেখেতৰ মাতৃ। (এনেয়ে
যদি এলেন টেবীৰ নাম আমি না জানিছিলো, বাৰ্ণাড্ শ্ব আৰু
তেখেতৰ মাজত বিনিময় হোৱা চিঠিবোৰ প্ৰকাশিত হোৱাৰ
পিছৰপৰা আমি তেখেতৰ নাম জানো।) সৰু কালৰে
পৰা তেখেত নাট্যৰ লগত জড়িত। ডেকা বয়স আৰম্ভ হয়
হেন্ৰী অৰভিং পৰিচালিত মঞ্চত (তাত এলেন টেবী প্ৰধান
অভিনেত্ৰী) প্ৰতিশ্ৰুতিবান অভিনেতা হিচাপে। কিন্তু বাৰ্ণাড্ শ্বৰ
পৰা আদি কৰি সমালোচকসকলে তেওঁৰ অভিনয়ৰ পদ্ধতিৰ
প্ৰশংসা কৰিবলৈ অক্ষম হ'ল। ছবি অঁকা আৰু স্থপতি
বিজ্ঞাত বাপু থকা কাৰণে ক্ৰেগে মঞ্চৰ শিল্পনিৰ্দেশকৰ কামো
কৰিবলৈ ললে। এই শিল্পনিৰ্দেশনাতেই আৰম্ভ হ'ল গৰ্ডন
ক্ৰেগৰ বিদ্ৰোহ, যি বিদ্ৰোহেই ক্ৰমে পাশ্চাত্যৰ নাটকৰ প্ৰয়োগ
শিল্পত আনিলে সৰ্বাত্মক বিপ্লৱ। শিল্পী গৰ্ডন ক্ৰেগে লক্ষ্য কৰিলে যে
অঁকা দৃশ্যপটত, উইংচ্, ফুটলাইটেৰে মঞ্চৰ ত্ৰিমাত্ৰিকতা ফুটাৰ
নোৱাৰি— বিশেষকৈ অভিনেতা হ'ল এটি ত্ৰিমাত্ৰিক অস্তিত্ব।
ত্ৰিমাত্ৰিক দৃশ্যপটৰ বাতাবৰণত ত্ৰিমাত্ৰিক অভিনেতা তেওঁৰ চকুত
বিসদৃশ মেন লাগিল! দৃশ্যসজ্জাত বাস্তৱবাদৰ (ছাচাবেলিজম)
বাস্তৱৰ অবিকল ৰূপ আৰু স্বাভাৱিকতাৰ মাজত নাট্যশিল্প
বন্দী হৈ আছে যেন উপলব্ধি কৰিলে। তেওঁৰ দৃশ্যপৰিকল্পনাত
বাস্তৱতা একেবাৰে প্ৰত্যাখ্যত হ'ল, প্ৰায় শূন্য মঞ্চত 'অতি
সৰল' পট-ভূমিকাত কেৱল বেথাৰ বং আৰু ত্ৰিমাত্ৰিক বিভিন্ন
আকৃতিৰ গোট। বস্তুৰে দৃশ্যসজ্জাৰ সৃষ্টি হ'ল। কিন্তু সমালোচক
আৰু মঞ্চৰ মালিকসকল এনে দৃশ্যসজ্জাৰ বিৰুদ্ধে খড়াহুও
হ'ল। নিজৰ কল্পনাক ৰূপ দিবলৈ তেখেতে নাট পৰিচালনা
কৰিবলৈ ললে। ছখনমান নাটহে তেওঁ পৰিচালনা কৰিবলৈ
পাইছিল। সমালোচকসকলৰ প্ৰতিকূলতা তীব্ৰতৰ হ'ল;
মঞ্চৰ মালিকসকলে তেখেতসকলৰ ছুৱাৰ ক্ৰেগৰ কাৰণে বন্ধ
কৰি দিলে; ইংলেণ্ড গৰ্ডন ক্ৰেগক নললে। আৰম্ভ হল অভিমানী

গৰ্ডন ক্ৰেগৰ বিদেশ ভ্ৰমণৰ জীৱন যি ক্ৰমে ক্ৰমে
চিৰকালৰ কাৰণে তেখেতক দেশত্যাগী কৰিলে আৰু যি জীৱনৰ
অন্ত পৰিল, পঞ্চানব্বৈ বছৰত ১৯৬৬ৰ ২৯ জুলাই তাৰিখে,
বিদেশত, দক্ষিণ ফ্ৰান্সৰ ("ফ্ৰাঁচ" ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিনে ?)
ভেনচত (নেভঁচ ?) যদিও নিজৰ দেশত প্ৰত্যাখ্যাত তথাপি
লোকৰ মুখে মুখে এই বিদ্ৰোহীৰ নাম ইউৰোপৰ মূল ভূ-খণ্ডত
অলপ অলপকৈ কিছু লোকৰ কাণত পৰিছিল। তাৰে ভিতৰত
যিসকলৰ নতুনৰ অভিযানক আদৰ জনোৱাৰ শক্তি আছিল
তেওঁলোকে আহ্বান জনালে ক্ৰেগক নিজৰ নিজৰ মঞ্চলৈ।
নিজৰ দেশত আশ্ৰয় নোপোৱা ক্ৰেগে বেলিনত, ফ্লোৰেন্সত
মঞ্চত শিল্পনিৰ্দেশ দিলে আৰু নাট পৰিচালনা কৰিলে। এই-
বোৰ ঘটে ১৯০৫ৰ পৰা ১৯১০ৰ ভিতৰত। এই সময়তেই তেওঁ
এখন কিতাপ প্ৰকাশ কৰিলে— নাম-- অন্ দি আৰ্ট অব্ দি
থিয়াটাৰ। বিদেশত তেখেতৰ পৰিচালনা আৰু মঞ্চনিৰ্দেশনাই
যি নতুন দিশৰ ইংগিত দিছিল বসিক মহলক, সেই নতুনক
বিস্তাৰিতভাৱে, প্ৰত্যক্ষভাৱে, দীপ্তভাৱে প্ৰতিষ্ঠিত কৰিলে সেই
কিতাপখনে। চাওঁতে চাওঁতে এই এখন কিতাপেই কচ দেশৰ
পৰা আমেৰিকা আৰু ফ্ৰান্স-ইটালিৰপৰা নৰওয়ে-চুইডেন
পৰ্য্যন্ত গোটেই পাশ্চাত্যৰ নাট্যজগতত আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰিলে।
কচ দেশত ষ্টানিচ্লাভস্কী, মাইয়াৰহোল্ড, জাৰ্মানীত ৰাইনহাৰ্ট;
ফ্ৰান্সত আঁটোয়ান, আমেৰিকাত এডমণ্ড ছোন্ট আৰু আয়াৰ-
লেণ্ডত কবি ইয়েট্‌চকে আদি কৰি সৰু বৰ বহু শিল্পী ওলাল
গৰ্ডন ক্ৰেগৰ পথেৰে আগবাঢ়ি যাবলৈ। এদিন দেখা গ'ল
যে সমগ্ৰ পশ্চিমত নাটকৰ প্ৰয়োগশৈলীত এক সৰ্বাত্মক বিপ্লৱ
সংঘটিত হৈ গৈছে। আজিলৈকে "অন্ দি আৰ্ট অব্ দি
থিয়াটাৰ" নাট্যশিল্পীৰ কাৰণে বেদধৰ্মপ। নাটকৰ প্ৰয়োগশৈলী
এতিয়াও গৰ্ডন ক্ৰেগৰ চিন্তাধাৰাতেই আবৰ্তিত হৈছে আৰু
গৰ্ডন ক্ৰেগৰ সপোনৰ "নাট্যশালাৰ শিল্প" এতিয়াও সম্পূৰ্ণভাৱে
আয়ত্ত নহয়।

ক্ৰেগৰ নিজৰ জীৱনক কৰ্মবহুল বুলিব নোৱাৰি।
১৯১০ চনত ইয়েট্‌চৰ অনুৰোধ ক্ৰমে ডাৱলিনৰ এণ্ডি থিয়াটাৰৰ

কেইখনমান নাটকৰ মঞ্চ-পৰিকল্পনা কৰি দিয়াৰ পিচত আৰু এবাৰ মাত্ৰ, ১৯২৬ চনত, নাট্যশালাৰ লগত তেখেতৰ প্ৰত্যক্ষ যোগাযোগ ঘটে ইব্ চেনৰ এখন নাটকত। ইতিমধ্যে ১৯১৩ চনত ফ্লোৰেন্সত তেখেতৰ এটি নাট্যবিজ্ঞা প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে— নাম— স্কুল ফৰ দি আৰ্ট অব্ দি থিয়াটাৰ। কিন্তু প্ৰথম মহাযুদ্ধ আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰটো বন্ধ হৈ যায়। কেৱল ১৯২৯ চনলৈকে “দি মাচক্” নামৰ এখন আলোচনী প্ৰকাশ কৰিছিল। বোধকৰো এই গোটেই কাল-ছোৱা ক্ৰেগে দৃবপৰা কেৱল লক্ষ্য কৰি আছিল তেখেতৰ মন্ত্ৰেৰে নাট্যশালক উজ্জীৱিত কৰি তোলাৰ প্ৰচেষ্টাক। সেই কাৰণেই হয়তো “অন্ দি আৰ্ট অব্ দি থিয়াটাৰ”ত যি আদৰ্শ নাট্যৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ সপোন তেখেতে দেখিছে তাত নিজে থাকিবলৈ বিচৰা নাই। তেওঁ নিজে তাৰপৰা অলপ আঁতৰত থাকিবলৈহে বিচাৰিছে।

এজন দৰ্শক আৰু এজন মঞ্চ-পৰিচালকৰ কথোপকথন

মঞ্চ পৰিচালক — সতৰ্কতা বেয়া নহয়। পিচে ইংৰাজৰ অতি সতৰ্ক স্বভাবৰ ফলত কিম ন যে উদ্দীপ্ত কল্পনা মৰহি গৈছে। অথচ বাস্তৱ ৰূপ ফুটি উঠিবলৈ এইবিলাকৰ প্ৰয়োজন আছিল কেৱল উপযুক্ত সমৰ্থন। আৰু কেৱল আৰ্থিক সমৰ্থন নিদিয়াৰ ক্ষেত্ৰতেই ইংৰাজ অতি সতৰ্ক নহয়, নৈতিক সমৰ্থনো প্ৰায় ক্ষেত্ৰতেই অনুপস্থিত, যাৰ অন্তৰ্নিহিত অৰ্থ হৈছে যে এনে বিষয়ত বহু সময়তেই তেওঁলোকৰ নৈতিক সাহসৰ অভাৱ ঘটে।

দৰ্শক — এতিয়া আপোনাৰ কাৰ্য্যকৰী পৰিকল্পনাৰ বিষয়ে কওক।

মঞ্চ পৰিচালক — মোৰ উদ্দেশ্য হৈছে অনাৱশ্যক অৰ্থবায় নকৰি অথচ দ্ৰুত গতিৰে সম্পন্ন কৰিব পৰা এটি অভিযানৰ জৰিয়তে গুপ্ত থিয়াটাৰ শিল্পক তাৰ গোপন আবাসত আবিষ্কাৰ আৰু পুনৰ আবিষ্কাৰ কৰা।

দৰ্শক — সাধু উদ্দেশ্য। পিচে আপোনাৰ কাৰ্য্যপদ্ধতিটো কি?

মঞ্চ পৰিচালক — অতি সহজ। মেক অকল আবিষ্কাৰকসকলৰ

পদ্ধতিৰ ভেটিত আমাৰ পদ্ধতি ৰচিত হৈছে। এই শিল্পৰ আবিষ্কাৰ উত্তৰ মেক আবিষ্কাৰেই অনুকৰণ।

দুয়ো একেখন ঠাইতেই অবস্থিত—নজনা বাজাত। আমি দুয়োৰে অৱস্থানৰ ইঙ্গিতবোৰ জানো। দুয়ো বহুশ্ৰেৰে আবৃত। আটাই বিলাক বিবৰণী মতে দুয়ো বহুশ্ৰ আৰু সৌন্দৰ্য্যৰ পীঠস্থান।

আমাৰ প্ৰথম অভিযানৰ (আমি বেবাটাও অভিযান হাতত লম বুলি আশা কৰো।) প্ৰস্তুতিত আমি নানচেন (Nansen) প্ৰযুক্ত পদ্ধতিৰ অনুসৰণ কৰিম। প্ৰথমে আমি সময় লম—আমাৰ প্ৰস্তুতিৰ কাৰণে আমি তিনি চাৰি বছৰ লম। ইতিমধ্যেই আমাৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰস্তুতিৰ ছবছৰ হল।

মঞ্চ পৰিচালক — আমি খবছৰ কথালৈ পাচত আহিম। আমাৰ পৰিকল্পনাই যেতিয়া যথেষ্ট সমৰ্থন পাব—আমি কেৱল বিচাৰো পাচ বছৰৰ কাৰণে বছৰেকত ৫০০০ পাউণ্ড অৰ্থৰ নিশ্চয়তা—তেতিয়া আমি নিম্নলিখিত পৰিকল্পনাক বাস্তৱত পৰিণত কৰিম।

সকলো ধৰণৰ প্ৰয়োজনীয় সা-সজুলিৰে সজ্জিত এখন কলেজ স্থাপন কৰিম।

ইয়াৰ ছুটা নাট্যৰ থাকিব। এখন মুকলি মঞ্চ আৰু এটা নাট্যৰ। এই দুয়োখন মঞ্চই লাগিব পৰীক্ষা চলাবৰ কাৰণে। ইখন নহলে সিখনত, কেতিয়াবা দুয়োখনতেই তদ্বিলম্বৰ পৰীক্ষা চলিব আৰু কলফলৰ বিবৰণী নথীবদ্ধ কৰা হব।

ভৱিষ্যতত চাবৰ কাৰণে এই বিবৰণীবিলাক লিখা হব, যি হব, ফটো লোৱা হব, মুভি কেমেৰাত লোৱা হব, গ্ৰামোফোন ৰেকৰ্ডত তোলা হব। কিন্তু সুৰ্দসাধাৰণৰ কাৰণে মুকলি কৰা নহব—কেৱল কলেজৰ ছাত্ৰ সকলেহে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিব।

কৃত্ৰিম পোহৰ আৰু শব্দ সৃষ্টিৰ যন্ত্ৰপাতি কিনাৰ সময়ত প্ৰাকৃতিক পোহৰ আৰু শব্দ অধ্যয়নৰ যন্ত্ৰপাতিও কিনা হব। এইদৰে শব্দ আৰু পোহৰ সম্পৰ্কে আমাৰ উন্নততৰ জ্ঞান হব, আৰু শব্দ আৰু পোহৰৰ অবিমিশ্ৰ সৌন্দৰ্য্য দাঙি ধৰাৰ উন্নততৰ যন্ত্ৰও আবিষ্কৃত হব।

তাৰ উপৰি, গতি সম্পৰ্কে অধ্যয়নৰ কাৰণে যন্ত্ৰপাতি কিনা হব, আৰু এই উদ্দেশ্যে বিশেষভাৱে কিছুমান যন্ত্ৰপাতিৰ আবিষ্কাৰ

কৰা হব।

আমি ছপাশাল স্থাপন কৰিম, সুসমৃদ্ধ লাইব্ৰেৰী খুলিম, দৃশ্যপট বনাবলৈ সকলো ধৰণৰ যন্ত্ৰপাতি বাখিম, বাখিম আধুনিক থিয়াটাৰৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সকলো ধৰণৰ বস্তু। এই বিলাক বস্তু আৰু যন্ত্ৰপাতিৰে আমি আজিৰ মঞ্চৰ বিষয়ে অধ্যয়ন চলাম---উদ্দেশ্য হ'ব সেই দুৰ্বলতা বিচাৰি উলিউৱা যিয়ে মঞ্চক আজিৰ দুৰ্ভাগাজনক অৱস্থালৈ নমাই আনিছে। সংক্ষেপে কবলৈ গলে চাৰ্জন আৰু তেওঁৰ ছাত্ৰসকলে মানুহ আৰু জীৱজন্তুৰ মৃতদেহৰ ওপৰত যিদৰে পৰীক্ষা চলায় সেইদৰে আমিও আমাৰ ছাল থকা নাটঘৰৰ (মনত আছে নিশ্চয় আমাৰ ছটা নাটঘৰ থাকিব) আধুনিক থিয়াটাৰৰ শৰীৰৰ ওপৰত পৰীক্ষা চলাম।

কলেজৰ প্ৰশাসন প্ৰণালী নিৰ্ধাৰণৰ সময়ত প্ৰকৃতি প্ৰদত্ত সুপ্ৰাচীন উদাহৰণ অনুসৰণ কৰা হ'ব। ইয়াৰ মন্তক স্বৰূপ এজন প্ৰধান থাকিব। শৰীৰ স্বৰূপ এটি পৰিচালনা সমিতি আৰু তাৰ সভাবিলাক থাকিব। সমিতিৰ নেতা নিৰ্বাচিত হ'ব নিৰ্বাচনৰ যোগেদি। পৰিচালক সমিতিৰ সভা কোন কোন হ'ব সেইটো স্থিৰ কৰা টান নহ'ব কাৰণ তেওঁলোকৰ কামো টান নহ'ব।

কলেজত ত্ৰিশজন মানুহ থাকিব। কোনো তিৰোতা মানুহ নাথাকিব। এতিয়া কথা ছটা স্পষ্ট হ'লনে? প্ৰথম, আমাৰ এখন পৰীক্ষা নীৰিক্ষাৰ কলেজ থাকিব য'ত আমি শিল্পৰ প্ৰাকৃতিক সূত্ৰ তিনিটাৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিম। সূত্ৰ তিনিটা হ'ল— শব্দ, পোহৰ আৰু গতি— নাইবা আনঠাইত মই যাক কৈছো, কণ্ঠস্বৰ, দৃশ্য আৰু একশ্বৰ।

দ্বিতীয়, সৰ্ব্বমুঠ আমি ত্ৰিশজন পুৰুষকৰ্মী থাকিম, যিসকলে এককভাৱে নাইবা সন্মিলিতভাৱে আধুনিক থিয়াটাৰৰ তত্ত্ববিলাক পৰীক্ষা কৰিবৰ কাৰণে ওপৰোক্ত বিষয় তিনিটা অধ্যয়ন কৰিব আৰু অন্যান্য পৰীক্ষা চলাব।

দৰ্শক— কিন্তু আপোনাৰ মূলধন? সেইটো ক'বপৰা আহিব?

মঞ্চ পৰিচালক— আমি আশা কৰিম বাষ্ট্ৰই আমাক কাৰ্য্যকৰী সমৰ্থন আগবঢ়াব।

দৰ্শক— আপোনাৰ বিশ্বাসৰ দৃঢ়তা দেখি মই ভাবো আপোনাৰ

ধাৰণা নিৰ্ভুল। কিন্তু বাষ্ট্ৰই আপোনাক সমৰ্থন দিয়াৰ আগতে ছটা বিষয়ৰ প্ৰমাণ আপুনি বাষ্ট্ৰক দিব লাগিব।

মঞ্চ পৰিচালক— কেনে ছটা বিষয়?

দৰ্শক— প্ৰথমে আপুনি সুস্পষ্টভাৱে দেখুৱাব লাগিব যে বাষ্ট্ৰৰ লাভ হ'ব। দ্বিতীয়তে, যিখিনি সুবিধা পোৱা যাব সেইটে খবৰতকৈ বেছি হ'ল।

মঞ্চ পৰিচালক— ভাল বাক, প্ৰথমে বাষ্ট্ৰই লাভ কৰিবনে নকৰে সেইবিষয়ে আলোচনা চলোৱা যাওক।

মানুহৰ ওপৰত থিয়াটাৰৰ প্ৰভাৱ দুই বিধ। হয় ই শিক্ষা দিয়ে নাইবা প্ৰমোদ বিতৰণ কৰে। শিক্ষা আৰু আমোদ দানৰ বিভিন্ন পদ্ধতি আছে। চাবলৈ পোৱা আৰু শুনিবলৈ পোৱা বিষয়ৰ ভিত্তিত কোনটোৱে অধিক শিক্ষা দিব পাৰে বুলি আপুনি ভাবে?

দৰ্শক— চাবলৈ পোৱাটোৱে।

মঞ্চ পৰিচালক— আৰু সুন্দৰ আৰু কুৎসিতৰ মাজত, মহান আৰু হীনৰ মাজত কোনটো সহজ গ্ৰাহ্য বুলি ভাবে?

দৰ্শক— শিক্ষাৰ কাৰণে সুন্দৰ আৰু মহান সহজেই গ্ৰহণীয় হয় কাৰণ আমি ইয়াকেই বিচাৰি আছো। আমোদ প্ৰমোদৰ কাৰণে নীচ আৰু কুৎসিতৰ প্ৰয়োগ বোধকৰো তৎক্ষণাত ফলপ্ৰসূত হয়।

মঞ্চ পৰিচালক— সুন্দৰ আৰু মহানে অধিক আমোদ দিয়েনে?

দৰ্শক— মোৰ বোধেৰে নহয়।

মঞ্চ পৰিচালক— কিন্তু যিটো বস্তু চালে নাইবা শুনিলে আপোনাৰ ভবিষ্যপৰা মূৰলৈকে হাঁহি বিৰিডি উঠা যেন অনুভৱ কৰে সেইটো কি?

দৰ্শক— সুন্দৰ— মহান— আঃ এনে কিবা এটা যিটো আমি বুজাব নোৱাৰো।

মঞ্চ পৰিচালক— ময়ো তাকেই ভাবো। কিন্তু ইয়াত আমোদ নাইনে? কাৰণ আমি নিঃশব্দে হাঁহো আৰু এই শ্মিত ভাব সশব্দ হাঁহিৰেই অক্ষুণ্ণ ৰূপ।

দৰ্শক— সঁচা কথা।

মঞ্চ পৰিচালক— বোধকৰো আমি ইয়াক আমোদৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ অংশ বুলি ক'ব পাৰো নহয়নে?

দৰ্শক— তৰ্কৰ খাতিৰত কোনো বাক্য।

মঞ্চ পৰিচালক— আক আমি দেখিলো সুন্দৰ আৰু মহানৰ
লগত ইয়াৰ সম্পৰ্ক আছে। গতিকে প্ৰমোদৰ শ্ৰেষ্ঠ উপকৰণ
আৰু শিক্ষাৰ শ্ৰেষ্ঠ উপকৰণ একে।

দৰ্শক— তেনে যেন লাগিছে।

মঞ্চ পৰিচালক— আমি আগতে কৈছো থিয়াটোৰে হয় আনন্দ
দিয়ে নাইবা শিক্ষা দিয়ে। অথচ আমি দেখিছো যে কেতিয়াবা ই
ছয়োটাকে দিয়ে; ই যেতিয়া সুন্দৰতম আৰু মহত্তম তেতিয়া ই
শিক্ষাও দিয়ে আমোদো দিয়ে।

দৰ্শক— সঁচা।

মঞ্চ পৰিচালক— এই অনুভূতিক— উপযুক্ত শব্দৰ অভাৱত যাক
মই 'ভবিষ্যপৰা' মূলকৈ হাঁহি বিৰিঙি উঠা' বুলি কৈছো—
ভাল নে বেয়া অনুভূতি বুলিব?

দৰ্শক— মই ইয়াক শ্ৰেষ্ঠ অনুভূতি বুলি কম।

মঞ্চ পৰিচালক— প্ৰকৃতপক্ষে কোনো জন সমাবেশত শশ মানুহৰ
মুখ হাঁহিৰে ভৰি থকা দেখিলে আপুনি ভাবে যে মানুহবিলাক
সুখী— কিন্তু সেই মানুহবিলাকৰ মুখত উদ্বেগ আৰু দুশ্চিন্তাৰ
উদ্ভাৱ দেখিলে আপুনি সেই কথা নাতাবে।

দৰ্শক— ঠিক কথা।

মঞ্চ পৰিচালক— আক কওকচোন মোক, আপুনি যদি বজা হ'ল-
হেঁতেন তেন্তে মই বৰ্ণনা কৰা গোমোঠা মুখৰোৰ চাবলৈ বিচাৰিলে-
হেঁতেন নে সুখী মুখৰোৰ চাবলৈ বিচাৰিলেহেঁতেন?

দৰ্শক— সুখী মুখৰোৰ।

মঞ্চ পৰিচালক— আক এটা প্ৰশ্ন? মুখৰোৰ আপুনি হাস্তমুখৰ
বিচাৰিলেহেঁতেন নে চিন্তাশীল?

দৰ্শক— চিন্তাশীল মুখ মানে গোমোঠা মুখ নহয় জানো?
—কিন্তু মই হাঁহি বিৰিঙি থকা মুখ পছন্দ কৰিম।

মঞ্চ পৰিচালক— কিয়?

দৰ্শক— কাৰণ তেতিয়া মই নিজেও বিচাৰিম যাতে মোৰ মুখতো
হাঁহি বিৰিঙি উঠে।

মঞ্চ পৰিচালক— ধুনীয়া উত্তৰ। অলপ আগতে আপুনি কৈছিল

শ্ৰবাতকৈ দৃশ্যই অধিক শিক্ষা দিয়ে। তাৰ অৰ্থ এই নেকি যে চকুৰে
দেখা বস্তু কাণেৰে শুনা বস্তুতকৈ অধিক সহজে আৰু সোন-
কালে আমি বুজি পাওঁ?

দৰ্শক— হয়।

মঞ্চ পৰিচালক— এটা উদাহৰণ লোৱা যাওক। আমি পথাৰত
এটি ধুনীয়া ভাল জাতৰ ঘোৰা মুকলি অৱস্থাত দেখিলো। সি
জপিয়ায়, ডিঙি বেকাকৈ ঘূৰায় আৰু চকুৰে চৰিওকাষলৈ অপকপ
ভাৱে চয়। আমি যদি আগতে কোনো ঘোৰা নেদেখিলোহেঁতেন
তেন্তে এই দেখাৰ দৰে বেগেৰে কোনো বৰ্ণনাই আমাক প্ৰকৃত
ধাৰণা দিব নোৱাৰিলেহেঁতেন।

দৰ্শক— এৰা সেইটো সঁচা।

মঞ্চ পৰিচালক— আক ঘোৰাটো আমি চাই থকা সময়ত কোনো
মৌখিক বৰ্ণনাই আমাক বেছি ভাল দৰে দেখুৱাব পাৰেনে?

দৰ্শক— নাই মোৰ বোধেৰে সেইটোৱে বেমেজালিৰ সৃষ্টি কৰিব,
কাৰণ আমি জীৱটোক চোৱাত বাস্তৱ থাকিম।

মঞ্চ পৰিচালক— তেন্তে সেইক্ষেত্ৰত আপুনি চোৱাৰ লগতে শুনাত
মান্তি নহয়?

দৰ্শক— নাই, সেইটোৱে সহায় কৰাতকৈ আমনিহে দিব।

মঞ্চ পৰিচালক— অথচ এইটো কোৱা হয় যে দৰ্শনেন্দ্ৰিয় আৰু
শ্ৰৱনেন্দ্ৰিয়ৰ যোগেদি শিক্ষা লাভ কৰা যায়।

দৰ্শক— ঠিক, কিন্তু ছয়োটা যদি একেলগে ঘটে তেন্তে পৰস্পৰৰ
প্ৰতি বিচ্ছিন্নতাৰ সৃষ্টিহে কৰিব।

মঞ্চ পৰিচালক— কথাটো বেলেগ ধৰণে চাবলৈ চেষ্টা কৰা যাওক।
ধবক ঘোৰাটোৱে জপিউৱাৰ সময়ত হেঁচা ধৰিৰে তাৰ আনন্দ আৰু
গৰ্ব ফুটাই তুলিলে— তেতিয়া?

দৰ্শক— এৰা, হয়তো তেনে ক্ষেত্ৰত আমাৰ বুজাত সহায় হব;
আমাৰ ইন্দ্ৰিয়বিলাক সুখী হব।

মঞ্চ পৰিচালক— তেতিয়া হলে, ঘোৰাৰ মাতটোৱে জ্ঞানপূৰ্ণ বক্তৃ-
তাতকৈ বেছি বুজাব পাৰে। সেইটো শুনিলে আপোনাৰ মুখত
হাঁহি ফুটি ওলাবনে নাই?

দৰ্শক— হয় ওলাব।

মঞ্চ পৰিচালক— আপুনি তেতিয়া কবনে যে আপুনি প্ৰকৃষ্টৰূপে জ্ঞান

লাভ কৰিছে, কাৰণ আপুনি মহান কিবা দেখিলে? আৰু সেই মহানৰ যোগেদি এটা ক্ৰীড়াময় অভিব্যক্তিও দেখা পালে যেতিয়া আপোনাৰ উপলব্ধিৰ জৰিয়তে আপোনাৰ মুখত হাঁহি নিবিবি-
ভিবনে? আপুনি চিন্তাশীল নহ'ব, নহয়নে?

দৰ্শক— নাই, নাই, মই মুগ্ধ হম।

মঞ্চ পৰিচালক— আপুনি হ'ব। আৰু মোৰ উল্লেখিত নাট্যৰত আপুনি ঠিক এই মনোভাবৰ অধিকাৰী হয়। তাত সুন্দৰৰ চকু আৰু কাণৰ অনুভূতিৰপৰা শিক্ষা আৰু আমোদ ভাঁহি উঠে। আপুনি মুগ্ধ হ'ব। তাতকৈ নিম্নতৰ মানসিক অৱস্থা দেখা দিব যদি আপোনাক শিক্ষাৰ লগত প্ৰমোদ দিয়া নহয়। আৰু তাতোকৈ নিম্নতৰ মানত মানসিক অৱস্থাৰ সৃষ্টি হ'ব যদি আপোনাক কেৱল প্ৰমোদ দিয়া হয়, শিক্ষা দিয়া নহয়।

মনত বাথিব যে মই সকলো সময়তে প্ৰকৃত শিক্ষা আৰু প্ৰকৃত প্ৰমোদক অতি উচ্চ অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰিছো। অৰ্থাৎ মই সিহঁতক এনে দুটা বস্তু বুলি কৈছো যাৰ পৰস্পৰৰ লগত সংযোগ সম্ভৱ আৰু কাম্য। আৰু তাৰ দ্বাৰা এই ইংগিত পোৱা যায় যে এই দুটা একে ধৰণৰ আৰু প্ৰায় অবিভাজ্য।

দৰ্শক— তথাপি সিহঁতক পৃথক কৰা হৈছে। কাৰণ, মিউজিক হ'ল বিলাকত অটুহাঁহিৰ বিকট শব্দ আৰু চিত্ৰৰ প্ৰতিধ্বনিত হয়, আৰু লাইচিয়ামত বজা লিয়াৰ নাইবা হেমলেটৰ অভিনয়ৰ সময়ত দৰ্শকবৃন্দৰ মুখৰ পেশী দৃঢ় হৈ যায়।

মঞ্চ পৰিচালক— ময়ো ঠিক এই কথা আপোনাক কবলৈ ওলাই-ছিলো। বিশেষকৈ ইংলণ্ডত এই ব্যৱধান বৰ বেছি। জৰ্মনীৰ কোনো মিউজিক হ'লত স্থূল অটুহাঁহি কম শুনা যায়, আৰু ট্ৰেজেডী বিলাকৰ অভিনয়ৰ সময়ত মুখ ক্লিষ্ট থাকে, বেছি চিন্তাশীল থাকে।

থিয়াটাৰে মুখৰ পেশী টিলাও নকৰে। মস্তিষ্কবোৰ নাইবা হৃদয়-তল্লীয়ে কাকো টানি নধৰে। আটাইবিলাকক সহজ অৱস্থালৈ আনে। আৰু মানুহৰ মাজত এনে মানসিক আৰু দৈহিক অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰাই থিয়াটাৰ আৰু তাৰ শিল্পৰ কৰ্তব্য।

দৰ্শক— কিন্তু সৰ্বাংগসুন্দৰ থিয়াটাৰ অসম্ভৱ।

মঞ্চ পৰিচালক— কি শুনিলো মই? আপুনি এইটো কি কলে?

আমি ইংলণ্ডত আছো নহয়নে? মোৰ ধাৰণা আপুনি এজন ইংৰাজ—সঁচা? আৰু মই ভাবো আপুনি আপোনাৰ শেহতীয়া মন্তব্যটো উঠাই ল'ব।

দৰ্শক— আপোনাক এতিয়া দেখাত আপুনি বৰ্ণনা কৰা ঘোৰা-টোৰ দৰে লাগিছে, গতিকে আপোনাৰ পদাঘাতৰ হাত সাৰিবৰ কাৰণে আপোনাৰ কথাটো মানি ল'লো।

মঞ্চ পৰিচালক— বাঃ! এই কথা যেতিয়া স্বীকৃত হ'ল যে এই ইংলণ্ডতেই সৰ্বাংগসুন্দৰ থিয়াটাৰ সম্ভৱ তেতিয়া দেখা য'ক কিদৰে সেইটো কৰিব পাৰি। আপুনি কয় যে বাষ্ট্ৰই সমৰ্থন দিবলৈ হ'লে লাভবান হ'ব লাগিব। বাক। আমি বাষ্ট্ৰক পৃথিবীৰ আটাইতকৈ সৰ্বাংগসুন্দৰ থিয়াটাৰ আগবঢ়াম; এইটো এটা লাভ নহয়নে? কেইবছৰ মানৰ পৰিশ্ৰমৰ পাচত এই নাট্যৰ প্ৰতিষ্ঠিত হ'ব—মই আগতে বৰ্ণনা কৰা অনুসন্ধান পদ্ধতি অনুসৰণৰ পাচত।
দৰ্শক— কিন্তু আপুনি এইটো দেখুৱা নাই যে আপোনাৰ এই “অভিযান”ৰ খৰছ বাষ্ট্ৰই যিখিনি সুবিধা অৰ্জন কৰিব, তাতকৈ কম। বাষ্ট্ৰ তেতিয়াই লাভবান হ'ব যেতিয়া খৰছতকৈ লাভ বেছি।

ইওবোপৰ অটাইতকৈ সুগঠিত আৰু সুপৰিচালিত নাট্যশালা কন্সটান্ আৰ্ট থিয়াটাৰে দহ বছৰ লৈছে আজিৰ নিখুঁত অৱস্থা পাবলৈ আৰু মাত্ৰ দশম বছৰত হা লাভ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে।

মঞ্চ পৰিচালক— খুব কম কথাৰে মই দেখুৱাই দিছো। পিচে এই উদ্দেশ্যে এটা আন্তৰিক তদন্ত সমিতি গঠিত হ'লে মই এই বিষয়ে আৰু অগাধ বিষয়ে যিমান বিস্তৃতভাৱে প্ৰমাণাদি দাখিল কৰিলোহেতেন সিমানখিনি ক্ষুদ্ৰাকাৰৰ কথোপকথনত দিয়া সম্ভৱ নহয়।

মই আগতেই কৈছো যে আমাৰ প্ৰথম বছৰৰ খৰছ হ'ব ২৫০০০ পাউণ্ড। আপুনি হয়তো ভাবিছে ২৫০০০ পাউণ্ড বহুত টকা। চাওঁচোন বাক কিমান টকা।

এই টকা এক নানচেনৰ ১৮৯৩-৯৬-ত মেকঅঞ্চল অভিযানত খৰচ কৰা টকাৰ সমান।

এই টকা নেশ্যনাল গেলাৰীৰ এখন ছবিৰ দামৰ সমান। ডুবি লেন থিয়াটাৰ নাইবা হিজ মেজিষ্ট্ৰিট থিয়াটাৰত তিনিৰ

পৰা পাঁচখন নাটক প্ৰযোজনা খৰছৰ সমান এই টকা।

১৯০৮ চনত ইংলণ্ডৰ মাত্ৰ এখন পেজেণ্টৰ (চলমান থিয়াটাৰ? বাটৰ নাট?) খৰছৰ সমান এই টকা।

১৮৮০-৮১ চনত অভিনেত্ৰী চাৰা বেৰ্ণহাটে ফ্ৰান্স ভ্ৰমণত লাভ কৰা অৰ্থৰ এক চতুৰ্থাংশৰ সমান এই টকা।

গড় হিচাপে লণ্ডনৰ এশখন নাট্যশালাৰ এবাতিৰ টিকট বিক্ৰিৰ সমান এই টকা।

১৬৩৪ চনত এখন ট্ৰায়াম্ফৰ কাৰণে যিমান টকা দিয়া হৈছিল এই টকা তাৰ এক তৃতীয়াংশৰ সমান। (ট্ৰায়াম্ফ অৱ পিচ' Symondsৰ Shakespear's Predecessors-ৰ ২৭ পৃষ্ঠাত ইয়াৰ উল্লেখ আছে। কোনো পাঠকে এই বিষয়ে আলোকপাত কৰিবনে? অনুবাদক।)

১৮৮১ চনত লাইচিয়াম নাট্যশালাক ডাঙৰ আৰু উন্নতধৰণৰ কৰিবলৈ যিমান টকা খৰছ হৈছিল এই টকা তাৰ আধাতকৈও কম।

অভিনতা পৰিচালক হেন্ৰী আৰভিঙৰ মাত্ৰ এবাৰৰ আমেৰিকা ভ্ৰমণত যিমান লাভ হৈছিল এই টকা তাৰ এক পঞ্চমাংশৰ সমান। (ব্ৰেবেটন: হেন্ৰী আৰভিঙৰ জীৱনী। পৃ: ৩১২)

এতিয়া আপুনি কওকচোন ইমান গুৰুত্বপূৰ্ণ এটা কাৰ্য্যসাধনৰ বায়নিৰ্বাহৰ কাৰণে ২৫০০০ পাউণ্ড খুব বেছি টকানে?

দৰ্শক—আপুনি দিয়া উদাহৰণবিলাক শুনাৰ পাচত বেছি টকা বুগি নাভাবো।

মঞ্চ পৰিচালক—এতিয়া চাওক প্ৰতি বছৰে হোৱা পৰীক্ষামূলক নাট-অভিনয়ৰ কাৰণে বাইজে কিমান ধন খৰছ কৰে? আপুনি হয়তো কব যে আজি লণ্ডন আৰু মফঃস্বলৰ প্ৰায় প্ৰত্যেক নাট্য-প্ৰযোজনাই পৰীক্ষামূলক—মঞ্চকৌশলৰ উন্নতিৰ উদ্দেশ্যে। সংকল্প অসম্পূৰ্ণ আৰু পদ্ধতিবিহীন পৰীক্ষা। বাইজক বুজিবলৈ দিয়া হয় যে এই পৰীক্ষাবিলাক সম্পূৰ্ণ শিল্পসৃষ্টি। অথচ এই বিলাক শিল্পই নহয়, সাধু উদ্দেশ্যেৰে হতাশাজনকভাৱে কৰা ভুল।

আজিৰ পদ্ধতিবিহীন, খৰখেদাকৈ কৰা পৰীক্ষাবিলাকৰ কাৰণে বছৰি ২,৫০০,০০০ (আঢ়ৈ লক্ষ) পাউণ্ড খৰছ কৰি থকাতকৈ সুনিৰ্বাচিত মানুহৰ দ্বাৰা পাঁচ বছৰ আন্তৰিক আৰু কাৰ্য্যকৰী পৰীক্ষা চলোৱাৰ কাৰণে কোনো বাষ্ট, কোটিপতি, নাইবা বাইজে

যদি ২৫,০০০ (পঁচিশ হেজাৰ) পাউণ্ড দিয়ে সেইটো খৰছ হিচাপে সস্তা নহব জানো?

দৰ্শক—বাইজে প্ৰতিবছৰে ইমান টকা খৰছ কৰেনে?

মঞ্চ পৰিচালক—চোৱা যাওক বাক মই নিভুল হয়নে নহয়। ধৰা যাওক ইংলণ্ডত এশটা নাটঘৰ আছে। (দৰাচলতে তাৰ ছয়গুণ বেছি আছে।) ধৰা যাওক প্ৰতিনিশা তেওঁলোকে বাইজৰ পৰা ২৫০ পাউণ্ড পায়। (১৮৮১ চনত লাইচিয়াম থিয়াটৰৰ এক সন্ধ্যাৰ অৰ্থসংগ্ৰহ ৩২৮ পাউণ্ড) আৰু ধৰা যাওক বছৰি এশ নিশা অভিনয় হয়। (বছৰি দুশ নিশাৰো অধিক অভিনয় হয়—নাটঘৰবিলাকত)।

হিচাপবিলাক আমি খুব কমকৈ ধৰিলো, তথাপি দেখা যায় যে অপদাৰ্থ বস্ত্ৰৰ কাৰণে প্ৰতিবছৰে বাইজৰপৰা আঢ়ৈলাখ পাউণ্ড পৰিমাণৰ বিৰাট ধন লোৱা হয়। মই আপোনাৰ দ্বিতীয় প্ৰশ্নৰ উত্তৰটো দিলোনে?

দৰ্শক—নাই দিয়া। মই আপোনাক সুধিছিলো বাষ্টই যিমান সুবিধা পাব সেইটো খৰছতকৈ বেছি হবনে নহয়। আপুনি কেৱল দেখুৱালে যে অগ্ৰাণ্য জাতীয় আৰু বেচৰকাৰী খৰছৰ তুলনাত ইয়াৰ খৰছৰ পৰিমাণ খুব কম। কিন্তু আপুনি এতিয়াও দেখুৱাবলৈ আছে যে বাষ্টই ২৫০০ পাউণ্ডৰ অন্তৰ্গত সুবিধা পাব।

মঞ্চ পৰিচালক—এতিয়া সেইটো চোৱা যাওক বাক। পাঁচ বছৰৰ মূৰত বাষ্টই কলেজখনৰপৰা তেওঁলোকৰ পৰিশ্ৰমৰ ফল-বিলাক পাব। সেইবিলাক হ'ল: (১) এটি জাতীয় নাট্যশালাক আদৰ্শ নাট্যশালা হিচাপে গঢ় দিয়াৰ আৰু পৰিচালনা কৰাৰ শ্ৰেষ্ঠ পদ্ধতিৰ বাস্তৱ নিদৰ্শন। আৰু সেইটো এনেধৰণে কৰা হব যিটো আজিলৈকে অসম্ভৱ বুলি ভবা হৈছে। (২) আধুনিক মঞ্চৰ বহু যন্ত্ৰ-পাতিৰ সৰলীকৰণ। (৩) স্টেজ মেনেজাৰ আৰু দৃশ্যপট নিয়ন্ত্ৰণ কৰ্মীসকলৰ প্ৰশিক্ষণ। (৪) অভিনেতাৰ বাবে কথাকোৱা আৰু চলন-কুৰণৰ প্ৰশিক্ষণ—সাধাৰণ অভিনেতাৰ এক ছটাই প্ৰধান অসুবিধা। (৫) এদল দৃশ্যপট অঁকা শিল্পীৰ প্ৰশিক্ষণ আৰু এদল পুৰাপুৰিভাৱে প্ৰশিক্ষিত কৰ্মী গঢ়ি তোলা যিসকলে পোহৰ সংক্ৰান্ত যিকোনো নিৰ্দেশ কাৰ্য্যকৰী কৰিব। কাৰণ, বৰ্তমানে যিকোনো নাট্যশালাৰ লাইট বিহাৰ্চলৈ গলে দেখা

যাব যে পোহৰ সংক্ৰান্ত কৰ্মসকল যেন অথাই সাগৰত পৰিছে।

সংক্ষেপে কবলৈ হলে, বাষ্ট্ৰৰ সমৰ্থনৰ বিনিময়ত আমি অগবঢ়াব লাগিব কাৰ্য্যকৰী ভিত্তিভূমিত প্ৰতিষ্ঠিত আদৰ্শ থিয়াটাৰৰ নিউক্লিয়াচ, লগতে, ষ্টেজ মেনেজাৰৰপৰা ইলেক্ট্ৰিচিয়ানলৈকে সকলোকে আদৰ্শমানলৈ উন্নীত কাৰণ কাৰণে এখন কলেজ।

কোনো অজুহাততেই এই আদৰ্শমান ক্ষুণ্ণ হ'ব নোৱাৰিব।

তেন্তে আপুনি দেখিলেনে, ভৱিষ্যতলৈ দৃষ্টি নিবদ্ধ আৰু সু-প্ৰতিষ্ঠিত আদৰ্শৰ কলেজখন বৰ্তমানক লৈয়েই বাস্তৱ থাকিব? যিবিলাক অঞ্চলত আধুনিক থিয়াটাৰ অধিষ্ঠিত কেৱল সেই বাটেদি গৈছে লুপ্ত থিয়াটাৰৰ শিল্পৰ অনুসন্ধান কৰিব লাগিব। গৈ থকাৰ সময়ত আমি তাৰ শৃঙ্খলাৰ পুনঃপ্ৰতিষ্ঠা কৰিম। বুজিলেনে?

দৰ্শক—বুজিলো। আৰু এটা প্ৰশ্ন। আপুনি এই কলেজৰ প্ৰধান হবনে?

মঞ্চ পৰিচালক—নাই। মই কৈছোৱেই প্ৰধান তথা নেতাজন সভাসকলৰ দ্বাৰা নিৰ্বাচিত হ'ব।

দৰ্শক—আপুনি সেই নিৰ্বাচনত নেনামিবনে? আপুনি নহলে কলেজখনৰ কি হ'ব?

মঞ্চ পৰিচালক—সকলো হ'ব। মই থাকিলে একো নহয়।

দৰ্শক—কিনো কয় আপুনি? যি কল্পনা আপুনি বচিলে তাকেই পৰিত্যাগ কৰিবনে?

মঞ্চ পৰিচালক—নাই, কলেজত কেতিয়াও মই অনুপস্থিত নাথাকো, কিন্তু মই তাৰ মস্তক, শৰীৰ নাইবা সভা নহওঁ।

দৰ্শক—আপুনি তেন্তে কি কৰিব?

মঞ্চ পৰিচালক—মই তাক তাৰ অস্তিত্ব দিম আৰু তাৰপাচত উচ্ছাসে অধ্যয়নৰ কাৰণে কলেজত মোৰ প্ৰবেশাধিকাৰ বিচাৰিম।

আৰু মোৰ এই বিচাৰ কাৰণ কেবাটাও। আপোনাক সম্পূৰ্ণ ভাৱে ইয়াক বাখ্যা কৰিবলৈ হলে বহু বছৰ লাগিব। কিন্তু

আপুনি জানি থ'ব পাৰে যে এইবিলাক মামুলি কাৰণ নহয়। এনে এখন কলেজত অন্তৰ্ভুক্ত হ'বলৈ মই গোবৰ বোধ কৰিম।

দৰ্শক—কিন্তু আপুনি নিশ্চয় ইয়াতকৈ বেছি দিব—আপুনি

নিজে পৰীক্ষা চলাব আৰু কলেজৰ কামত আপোনাৰ প্ৰতিভাক ধাবলৈ দিব?

মঞ্চ পৰিচালক—মোৰ প্ৰতিভা সামান্য আৰু ধাবলৈ দিব নোৱাৰি। যদি মোক কোৱা হয় তেন্তে মই স্বেচ্ছাবে পৰীক্ষা কাৰ্য্যত বত হ'ম, কিন্তু মোৰ বিশ্বাস কলেজখনৰপৰা অলপ আঁতৰত থাকিলেহে মই বেছি কামত অহিব পাৰিম।

দৰ্শক—এই দৰে আপুনি এই লুপ্ত শিল্পক পুনৰাৱিষ্কাৰ কৰিবনে যি শিল্পৰ কথা বোধকৰো আপুনিহে আন যিকোনো এক কতকৈ ভালদৰে জানে?

মঞ্চ পৰিচালক—মই এই সম্পৰ্কে খুব কম জানো, পিচে এইটো ক'ত আছে সেইটো বোধ কৰো আনতকৈ ভাল জানো। মই সঠিক দিশটো দেখুৱাব পাৰিম আৰু এই কাৰণে মই ভাবো যে কলেজৰ কামত মই একেবাৰে মূল্যহীন নহ'ম।

তেওঁলোকৰ অনুসন্ধানত, তেওঁলোকৰ পৰীক্ষা কাৰ্য্যত মই সদায় লগত থাকিম, কিন্তু মই নেতা নহওঁ, আৰু তেওঁলোকক অনুসৰণো নকৰো। যেতিয়াই মোক মতা হ'ব মই তেওঁলোকৰ কামৰ বাবে উপস্থিত হ'ম, কিন্তু কোনো নিৰ্দিষ্ট বৃত্তিত মোক পোৱা নাযাব।

দৰ্শক—আপুনি মোক বিভ্ৰান্তিত পেলাই দিলে। আপোনাৰ নামাংকিত থাৰ্ড আৰ্টৰ সম্পৰ্কে আপুনি মোক ঘণ্টাৰ পাচত ঘণ্টা ধৰি ইমান কথা কলে; আপুনি প্ৰমাণ কৰিলে যে এই সম্পৰ্কে গোটেই পৃথিবীতকৈ আপুনি বেছি জানে; তাৰ কাৰণে আপুনি জীৱনৰ সকলো এৰি দিয়ে, এটা বিন্দুলৈকে কলেজ এখনৰ পৰিকল্পনা বচনা কৰাৰ প্ৰস্তাৱ কৰে--- তাৰপাচত আপোনাৰ কলেজ, স্বপ্ন, পৰিকল্পনা আৰু কাৰোবাৰ হাতলৈ এৰি দিয়ে। আপোনাৰ হাতৰপৰা আঁতৰি গলে বহুত কথা সলনি হৈ যোৱাৰ ভয় নাইনে আপোনাৰ?

মঞ্চ পৰিচালক--- সলনিতো হ'বই--- ইয়াৰ অস্তিত্বই তাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছে; কিন্তু তাৰ বাবে মোৰ কোনো ভয় নাই।

দৰ্শক--- কিন্তু এই কলেজ সংক্ৰান্তত আপোনাৰ কোনো ব্যক্তিগত কমনা নাইনে? ই ভাল বাটেৰে যোৱা দেখিলে আপুনি অকণো দুখ নাপাবনে?

মঞ্চ পৰিচালক--- তেনে বটনা নবটে। আদৰ্শৰ চুৰকটো স্থিৰ হৈ আছে; আকৰ্ষণ আৰম্ভ হৈ গৈছে; তাক বাধা দিয়াৰ যোগেদিয়ে আমি আমাক আবিষ্কাৰ কৰিম। আমাৰ মাজত কিছু মানুহ থাকিব যিসকলে মাজে মাজে বিষন্ন আৰু ক্লান্ত অনুভৱ কৰিব, আৰু তেতিয়া ভূঞা হোৱাৰ সম্ভাৱনা--- আৰু ভুলৰ লগতেই আবিষ্কাৰ। একমাত্ৰ গুৰুতৰ ক্ৰেশৰ বাহিৰে আন কোনো স্বার্থপৰ অভিসন্ধিৰ দ্বাৰা ইচ্ছাপূৰ্বক কোনো ভুল কেতিয়াও কৰা নহব। কিন্তু, মই কোৱাৰ দৰে, এই প্ৰতিবোধ বিলাকেই আমাক নতুন আদৰ্শলৈ আগবাঢ়ি নিব।

দৰ্শক---- কিন্তু আপুনি যি আধুনিক থিয়াটাৰক ঘৃণা কৰে সেই থিয়াটাৰেইতো অদৰ্শৰ আকৰ্ষণক প্ৰতিবোধ কৰে।

মঞ্চ পৰিচালক--- আহ সেইটো সম্পূৰ্ণ বেনেগ কথা। আমি আহানটো শুনিম; আকৰ্ষণটো অনুভৱ কৰিম, আৰু পোনে পোনে আগবাঢ়ি যাম, কিন্তু লাহে লাহে সৃষ্টিস্তুতিভাৱে, বাটে বাটে আবিষ্কাৰ কৰি কৰি। আমি অৱশেষত যি বিচাৰি আছিলো অৰু যিয়ে আমাক আকৰ্ষণ কৰে আমি তাক আবিষ্কাৰ কৰিম

আৰু তাৰ পাচত.....

দৰ্শক--- তাৰ পাচত কি?

মঞ্চ পৰিচালক--- এটা প্ৰশ্ন। মোৰ হলে পূৰ্ণ আস্থা জন্মিছে যে আমাৰ এই যাত্ৰাৰ কেতিয়াও অন্ত নহব। আমাৰ বাবে আকৰ্ষণ কেতিয়াও বন্ধ নহব; তাৰ কোনো পৰিবৰ্তন নহব, আমাক হলে সদায় নিমন্ত্ৰণ জনোৱা হব, হাতবাউল দি আহান জনোৱা হব, অনুপ্ৰাণিত কৰা হব ... আগবাঢ়ি যাবলৈ। ★★

অসমৰ জাতীয় নাট্যশালা স্থাপনৰ পৰ্য্যায়ত যোগ দিয়া বহুতেই একো বুজাব ভাও জুৰিছিল--- আজিও তেনে ভাওৰে ভাবীয়া হৈ আছে :
অহা সংখ্যা "বহুৰা"ত তেনে বুজাসকলক বুজোৱাৰ প্ৰয়াসেৰে---

আমাৰ সম্পাদকে আগবঢ়াব

জাতীয় নাট্যশালা মানে বুজো কি ?